

Ett nytt sätt att vara vänster tillsammans

Bakgrund

Hösten 2018 valdes en ny Framtidskommission, vars huvuduppgift var att ställa nya frågor till partiets medlemmar och skapa nya meningsfulla mål. Valresultatet 2018 krävde nya tag. Frågeställningar behövde formuleras som rörde det ojämna geografiska utfallet mellan stad och land. Samtidigt som vi under senare år kan se en kraftigt minskade klassröstningen inom löntagarkollektivet, och den nedåtgående rödgrön trenden. Hur fungerar och uppfattas Vänsterpartiet egentligen – och vad kan vi göra annorlunda och bättre. Utöver framtidskommissionens egen rapport antog kongressen ett strategidokument som pekade ut en riktning för partiet framåt. Av strategiska skäl fokuserar den här rapporten på det som allmänt kallas bruksorter även om det finns ett antal olika tolkningar av det begreppet. Det är däremot vår övertygelse att flera av våra slutsatser kommer att kunna vara till nytta för flera.

För att rekapitulera: Sveriges politiska landskap har förändrats drastiskt de senaste åren. Det har förändrat utgångspunkterna för Vänsterpartiets politiska strategi. Dels har Vänsterpartiet det senaste valet vuxit i storlek, men samtidigt har den rödgröna sidan minskat kraftigt totalt i val efter val. De klassiska höger- och vänsterblocken är uppluckrade och några stabila majoriteter har inte funnits.

Istället för att rösta utifrån sin position röstar en större andel idag utifrån andra parametrar. I Sverige sker nu den anpassning som redan skett i flera andra länder i Norden och Europa där övriga högerpartier går samman med rasistiska/högerextrema partier och bildar koalitioner. Det viktigaste för de högerextrema partierna är invandringen, och sekundär är deras ekonomiska högerpolitik, för övriga högerpartier är det tvärtom, men dom inkorporerar rasism och signalpolitik för att samla stöd för att kunna genomföra den ekonomiska politiken. Vi ser därför hur M, KD, L och SD idag är beredda att styra tillsammans.

För arbetarrörelsens partier är en sådan utveckling med ett närmande till högerextrema partier omöjlig. Vänsterpartiet kommer aldrig acceptera rasism och bidra till reaktionär signalpolitik. Vår ekonomiska politik går i motsats till högerns ut på att utjämna skillnader, skapa jobb och investera i sådant som kan ge gemensam nytta och stimulera till ökad sysselsättning.

Men hur gör vi då samla en majoritet för Vänsterpolitik? Det senaste valet som slutade i att S och MP ingick det så kallade januariavtalet med L och C har fått stora konsekvenser för vänstersidan på sikt. C och L sålde regeringsmakten till S och MP dyrt. Punkter om LAS, marknadshyror, enorma skattesänkningar och en privatiserad arbetsförmedling har försvagat och splittrat arbetarrörelsens organisationer men också löntagarkollektivets ställning.

Allt fler menar nu att januariavtalet var ett misstag av socialdemokratin och att resultatet blivit att väljarna har två högerblock att ta ställning emellan. Vänsterpartiet har under perioden visat att det går att göra annorlunda när vi stoppade förslaget om att införa marknadshyror. Vi lyckades visa att politiker går att lita på och att politiken som verktyg är möjlig att använda. Dessutom har vi lyckats bryta ner bilden av oss som dörrmatta till S.

I de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö har Vänsterpartiet gjort sina bästa val sedan 1946, eller i Malmös fall, någonsin. Men även i dessa kommuner har S tappat stort, större än den andel som V lyckats växa med. Vi har tagit väljare från MP och FI i dessa kommuner om man ser till väljarströmmarna i det senaste valet. Inte i någon av dessa kommuner finns idag en rödgrönmajoritet där vi ingår.

På universitetsorter eller orter som ligger på pendlaravstånd från dessa har V sina starkaste fästen. Vänsterpartiets storlek måste ses i relation till Socialdemokraternas tapp och inte enbart jämföras med det egna väljarstödet storlek från val till val. Så även om V växte i senaste valet innebär det sammantagna valresultatet för S, V och MP det lägsta någonsin. Detta begränsar förstås möjligheterna att bedriva vänsterpolitik. Trots det har V många gånger framgångsrikt visat att vi gjort skillnad, inte minst under sommarens kris kopplat till marknadshyror.

För att vända utvecklingen, mota tillbaka rasismen och skapa förutsättningar för vänsterpolitik måste samhällsdebatten förändras och den dagordning debatten kretsar kring förskjutas. För att Vänsterpartiet ska lyckas påverka i en sådan riktning måste vi utvecklas och hitta nya vägar.

Vi behöver få människor att positionera sig runt andra konfliktlinjer än dagens invandringsdebatt. Etnifieringen av alla samhällsproblem från bostadsbrist till brott och straff måste bort. Istället ska vi samla runt krav som kan skapa en inkluderande bred löntagaridentitet. Vänsterpartiet ska förmedla en sådan.

Vi måste fortsätta att vara populära i större städer och de grupper vi samlar idag, samtidigt som vi måste nå ut till bruksorter som tidigare var röda, det mest avgörande här att dessa grupper hittar något att känna gemenskap kring. Att de positionerar sig tillsammans och inte emot varandra.

Det, och mycket mer, ska den här rapporten handla om.

Sammanfattning delrapport 1

Varför röstar arbetarväljare i minskande utsträckning rött? Runt den frågeställningen kretsar den första av tre rapporter som ska hjälpa oss som parti att förstå den politiska utvecklingen de senaste åren. Geografiska områden där arbetarrörelsen historiskt haft sina starkaste fästen är idag kraftigt försvagade. Vi vill förstå de bakomliggande orsakerna och utifrån det dra slutsatser om vad det kan innebära för Vänsterpartiets roll och profil. Personer med kort utbildning, och historiskt röda områden där arbetsrörelsen som helhet tappat väljare, är vårt främsta fokus. Via aktuell forskning; dess teorier, metod och analys försöker vi få en bild som ska ge oss vägledning och hjälpa oss att anta en strategi som vi med full kraft kan använda oss av inför riksdagsvalet 2022.

Vi vet att bruksorterna numera färgas av annat än klassröstning. Utvecklingen av valresultaten över tid för Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna är snarlika i alla bruksorter. Socialdemokraterna sjunker stadigt och Vänsterpartiet växte först 98 för att sedan

sjunka 2002 och 2006 sedan ligger vi relativt stilla, vilket gör att den samlade röstandelen för arbetarrörelsens båda partier sjunker.

Vårt främsta fokus här är väljare med kort utbildning som inte längre väljer att klassrösta. Inte tex höginkomsttagare som väljer att rösta på de högnationalistiska. Klassrösningen har varit stark i Sverige och de flesta inom tex yrken som tillhör LO-kollektivet har röstat på S. Idag är det inte lika självklart längre.

Delrapport 1 lägger fokus på de bakomliggande orsakerna till det minskade klassröstandet, och de sociala och kulturella uttryck de materiella förändringarna i samhället har skapat. Det vill säga självuppfattning, åsikter, och upplevd status bland arbetarväljare i bruksort och landsort, utifrån dagens samhällskontext.

Via forskningsrapporter och studier kan vi konstatera trygghetssystemens utformning i ett land kan ha betydelse för hur människor reagerar på invandring och strukturomvandlingar. Där omfattande universella system innebär minskad risk för negativa attityder eftersom dessa möter händelser som sker på samhällsnivå eller oförutsedda förändringar på individnivå bättre. Risktagandet och ansvaret för omställningen tas av samhället inte individen. Det minskar människors benägenhet att leta syndabockar. Alliansen lade om socialförsäkringarna, det fanns redan ett kraftigt missnöje med arbetslösheten som bitit sig fast och välfärden som inte höll det som utlovades innan regeringsskiftet 2006. Den arbetslinje som borgerligheten lanserade gick ut på att säga att det var "bidragssystemen" som orsakade arbetslösheten. Jobbskatteavdragen tömde systemen på pengar för hundratalsmiljarder och har inte återställts sedan dess. "Bättre med ett jobb än inget alls" var parollen, när tillräckligt många drabbats av försämringarna i sjukförsäkringen och a-kassan minskade stödet för den borgerliga arbetslinjen. Istället fick högern rikta om och mer ensidigt skylla på vissa bidragstagare dvs invandrarna. Idag är retoriken mer såhär: vi har inte råd med välfärden och socialförsäkringssystemen fungerar inte för att alla skattepengar går till invandrare (de glömmer medvetet att berätta om skattesänkningarna). Högerextrema partier står ofta upp för välfärden men endast till dom riktiga "svenskarna", det är inte skattesänkningar och privatiseringar som hotar välfärden utan kostnader och integrationsproblem som migrationen medför. Det är också förklaringen till att många väljare till sådana partier inte tycker att skatten bör höjas, den offentliga sektorn växa eller privatiseringarna stoppas. En tanke hos dem är att det är bättre att Bert Karlsson sköter hemtjänsten än en sossepamp. Trots det, finns det ett stöd bland alla partiets väljare för ökade vinstregleringar i välfärden. Men det kunde ha varit starkare om dessa diskussioner fick en huvudroll i samhällsdebatten.

Staden har blivit platsen där framtiden byggs och den plats man måste vara på för ses som lyckad. Att stanna kvar på landsbygden eller en mindre ort beskrivs som ett misslyckande i den dominerande samhällsberättelsen. Utbyggnaden av universiteten och högskolorna under 2000-talet innebar att den grupp som sökte sig till vidare studier växte stort. Den ökade utbildningsnivån bland befolkningen och det framväxande utbildningsbildningsgapet beskrivs av en del som orsaken till arbetsrörelsens försvagning och högerextremismens framväxt. En del

menar att det beror på att den dominerande berättelsen i samhället innefattar utbildade och att dessa därför har en funktion, roll och status i samhället. Meritokratin har skapat en känsla av att den position du har i samhället är självförvållad. Alla har samma möjligheter till att studera och är du inte flitig eller anstränger dig är det du själv som misslyckats och bör då ta konsekvenserna av det. Klass ses idag som mycket mer påverkbart av individen själv, inte dom absoluta toppskiktens position men det som finns däremellan. Den senare förklaringsmodellen ger dock inga verktyg till oss, visst ska vi skapa möjlighet för fler att studera men alla kommer inte att studera vidare så därför tar vi fast på beskrivningen om en berättelse som kan inkludera fler.

Samtidigt sammanfaller detta med flera andra förändringar och försämringar som tar ut sin rätt. Arbetslösheten har som sagt blivit sig fast och full sysselsättning är inte längre en målsättning, finanskrisen innebar att många drabbades av det urholkade trygghetssystemet. Den som är utbildad har lättare att få ett jobb och kunskapen i sig tillskrivs en högre status. Dom utbildade bor och jobbar oftare i städerna, det är där högskolorna och universiteten finns. Individuella lösningar såsom tilläggsförsäkringar, bostadsklipp, RUT-avdrag, skolval mm är möjliga för delar av medelklassen, de förbättrar sina liv för egen maskin och sammanhållningen inom hela löntagarkollektivet blir bristande. En del menar också att möjligheten att jämföra sig med medelklassen i andra länder skapade nya identifikationsgrupper och tankar om vad man borde ha rätt till. ”Har man slitit och pluggat i många år är man värd en högre lön än dom som inte ansträngt sig”. TCO kämpar för tjänstemännen och de olika förbunden ofta för den egna yrkeskåren snarare än för hela löntagarkollektivet. Samtidigt har dom växt om LO i storlek. Även inom LO ser man den uppdelningen och kampen för den egna yrkeskårens status. Undersköterska ska vara en titel, lärare ska ha legitimation. Turordningsreglerna är inte viktiga för Kommunals medlemmar på samma sätt som för Transports, så istället för att hålla ihop backar man för trycket och försöker göra det bästa av situationen för ”sin” grupp.

Identiteter byggs gentemot varandra inom det breda löntagarkollektivet, Vi som ansträngt oss mot dom som saknat ambitioner, vi som är någon och har något specifikt att erbjuda på arbetsmarknaden och dom som har dussinjobben. Det kulturella kapitalet har kanske inte egentligen ökat så kraftigt i reell betydelse, men människor upplever det som mer avgörande för vilken sorts människa man är och därför får det betydelse. Samhället ger det betydelse eftersom människor med hög utbildningsnivå lyfts fram som dom som bär Sverige in i framtiden. Det och att utbildning ger en starkare ställning på arbetsmarknaden är förklaringen till att folk med kort utbildning, oavsett om man är arbetare eller företagare har hittat till en ny gemenskap. Man upplever sig ha mer gemensamt med miljonärer än den som doktorerar i humaniora, värdet av en stor pool och mycket pengar kan alla begripa, det känns mer uppnåeligt än en fin examen som upplevs vara till för andra sorters människor, pengar kan man ju tillskillnad mot studier vinna på lotto!

Givetvis fanns även tidigare ett stort exkluderande men då främst av minoriteter med en funktionsnedsättning eller annan etnicitet än majoritetens. P Delar av den progressiva medelklassen vurma för prekariatet. Inget fel i det, men ställningstagandet är inte längre en självklar solidaritetshandling där man försvarar socialförsäkringssystem för allas vår skull,

ställningstagandet för ”den mest utsatte” är givetvis att föredra om istället för det motsatta, men som samlande potential i ett mindre hierarkiskt vi är det föga hjälpsamt.

En del vänsterdebattörer som vill försvara antirasismens betydelse menar att de som inom löntagarkollektivet som slutat rösta rött är utom all räddning och att dessa inte bör vara vänsterns fokus. Man argumenterar för att inte fokusera på dessa väljare utan istället på dom som drabbas av rasismen. En del menar också att det inte alls är den gruppen som blivit allt mer reaktionär som drabbats hårdast av nedskärningarna och strukturomvandlingarna. Det finns det också i delar belägg för om man tittar på forskning, dock tar en del rapporter inte hänsyn till exempelvis andra skyddsfaktorer mot rasism såsom etnicitet och kön och vad det kan ha för betydelse. Dessutom är undersökningarna ofta baserade på om individen själv drabbats av arbetslöshet, det finns stöd för att folk som har sjukersättning oftare röstar SD. Men det finns också exempel på motsatsen. För att förstå utvecklingen är det därför bättre att fokusera på de stora dragen på samhällsnivå. Det finns också undersökningar som gjorts som bygger på förväntningar och fallhöjd, dvs om du tidigare tillhört den dominerande berättelsen men sedan inte gör det, är acceptansen lägre för den enskilde att finna och diskrepansen mellan hur du ser på dig själv och hur du tycker att samhället ser på dig större. Det skapar frustration och en känsla av att vara undervärderad. Man har svårt att inordna sig i ”dom utsatta” som de moderna nyttobringande människorna ska vurma för. Därför skapar man andra motberättelser som förklarar världen, vad som händer i den, ens egen funktion och vad som orsakat den rollförlust man drabbats av.

Symbolen för makten blir storstäderna, framförallt Stockholm, medierna och politiken som konstant för ut detta budskap.

Känslan av sammanhang är viktig. KASAM eller känsla av sammanhang, är ett teoretiskt begrepp som ibland använts för att förstå processerna bakom att arbetarväljare i bruksort och landsbygd röstar högerextremt. Mycket forskning visar att just upplevelsen av KASAM ökar känslan av hanterbarhet och begriplighet för individen i olika sammanhang. Om samhällsomvandlingen ställer krav på att du som person ska kunna navigera för att förstå vad som händer och varför kan avsaknad av KASAM leda till bristande hanterbarhet för personen. Bruksorten som tidigare haft en hyfsat framskjuten roll i samhällsberättelsen är nu i alla sammanhang beskriven som det som ska lämnas, gårdagen eller det omoderna. Att hitta en självrespekt i den beskrivningen blir svår. Hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet.

Den tidigare normen att ha en lång och trygg anställning hos en arbetsgivare har bytts ut mot ett yrkesliv som kräver att man gör sig anställningsbar, jagar nya utmaningar i konkurrens med andra. Minskningen av klassröstandet tycks tätt förknippat med nedskärningar. Försämringar i sjukförsäkringen och stora skattesänkningar, till partiets framgångar. Dom som inte fixar välfärden trots att dom lovat det är politikerna. Likaså bilden av etablissemang. Alla riksdagspartier (utom SD), medier och myndigheter ses som en del av ett etablissemang som saknar kontakt med verkligheten. Tyvärr räknas även ledningen för facket in där också. De anses i allt högre utsträckning tillhöra samma skikt och representera samma intressen som chefer och andra delar av etablissemang. Fackliga ledare upplevs inte längre kunna fixa problemen

på arbetsmarknaden, antagligen beroende på att politiken har lämnat en ambition om full sysselsättning och en aktiv arbetsmarknadspolitik.

Den arbetarväljare som vill signalera protest och uppror gentemot systemet vänder sig inte längre vänsterut.

Slutsatser vi drar är att verkliga materiella, såväl som upplevda försämrade förutsättningar och framtidsutsikter på stora delar av landsbygden/glesbygden/bruksorten, har skapat misstro mot de etablerade partierna och andra delar av samhället som anses tillhöra etablissemanget. Högnationalisterna har lyckats utnyttja och underblåsa denna misstro genom en populistisk och rasistisk retorik som till stor del bygger på att skylla samhällets problem på invandringen och dessa påstådda konsekvenser.

Kön spelar roll. Utifrån en genusteoretisk förståelse kombinerad med teorier om roll och identitetsförluster skulle det faktum att män är starkt överrepresenterade bland SD-väljarna inom arbetarklassen kunna förklaras med att män som grupp är mer drabbade av strukturomvandlingen inom industrin, dessutom visar all tillgänglig statistik att mäns identiteter är mer kopplade till den egna yrkesrollen än kvinnors identiteter. Förlust av arbete, oro för förlust av arbete eller att det egna arbetet upplevs ha låg status skulle därmed kunna användas som förklaring till att fler män än kvinnor väljer lockas av de populistisk och högerextrem retorik. Kvinnors könsroll är alltså inte lika starkt kopplad till det egna yrket. Och eftersom kvinnors självuppfattning inte är lika bunden till en yrkesidentitet blir de inte lika känslig för strukturomvändningar och konjunktursvängningar. De strukturomvändningar som skett har dessutom främst drabbat manligt kodade yrken. Bruksortsmannen har gått från att beskrivas som modern samhällsbyggare till en omodern belastning.

Sammanfattning delrapport 2

Jag vill ha tillbaka välfärden, vi har en vårdcentral där vi borde ha ordentliga fasta läkare. Stafettläkare är ett problem. Och att få tillbaka bekvämligheter som Polisen, AMS, F-kassan. Övertala de här som pendlar att flytta hit. Vi hade en slalombacke till exempel och den var naturligtvis inte lönsam. Sånt måste man ha om man ska få en barnfamilj att flytta hit.
Manlig väljare, Hagfors

Citatet får symbolisera det vi försöker ta reda på i Rapport två. I denna fördjupar vi kunskaperna kring väljare och sympatisörer som bor på en bruksort och/eller på landsbygd/glesbygd. Syftet är att förstå hur vi bäst skapar en politisk berättelse och profil för Vänsterpartiet utifrån de olika men jämförbara erfarenheterna, på plats. Vi letar efter ett tilltal som fungerar, som når ut till arbetarväljare i områden där V och S historiskt varit starka.

Några viktiga gemensamma egenskaper och kriterier togs fram för att lyckas med arbetet. Norra Värmland, Gävleborg och Norrbotten var de distrikt som valet föll på. De tillhör norra Sverige och innefattar många bruksorter med tillgång till stora arbetsplatser. SD har vunnit mark och

arbetarrörelsens partier fått ge vika. Orterna dras med bristande samhällsservice och har liknande demografiska förutsättningar.

Gävleborg fick representeras av intervjupersoner i Söderhamn och Sandviken. Norrbotten representerades av personer i Kiruna, Pajala och Kalix. Intervjuerna i Värmland gjordes i Hagfors, Forshaga och Munkfors.

Intervjuerna genomfördes vid ett tillfälle och hade alla samma struktur och frågeställningar.

Exempel på frågor som ställdes var:

- ✓ *Hur skulle du beskriva kommunen du bor i?*
- ✓ *Hur har området förändrats de senaste 10–20 åren enligt dig?*
- ✓ *Hur skulle du beskriva ortens framtid? Vad ser du när du tänker på det?*
- ✓ *Hur skulle du beskriva X (närmaste (stor-)staden) i jämförelse med ditt område?*
- ✓ *Vilka är de viktigaste politiska frågorna där du bor?*
- ✓ *Vad är de viktigaste politiska frågorna för dig?*
- ✓ *Varför?*
- ✓ *Vilket parti företräder dessa frågor bäst enligt dig?*
- ✓ *Har du själv varit politiskt aktiv eller engagerad, i eller utanför ett politiskt parti?*

Ett femtontal intervjuer genomfördes. Kvinnor, män, olika åldrar. En del har varit förtroendevalda för Vänsterpartiet, andra inte, många fackligt aktiva, en del har varit sympatisörer, andra har lämnat. Några kopplade till ortens stora arbetsplats, andra inte. Vilka mönster går det att se i materialet? Finns det likheter eller olikheter mellan informanternas svar? Går det att få någon bild av vad det kan bero på? Det är frågor som vi har ställt oss när intervjuerna sedan analyserats. Och vad är egentligen syftet med undersökningen? Vad var tänkt att belysas? Hur ställer sig den här undersökningen i relation till tidigare vetenskap om ämnet, och vad som framkom i researchen som gjordes i början av projektet?

Det finns saker som förenar bruksort, landsbygd och glesbygd, men också mycket som skiljer dem åt. Det tar vi fasta på i arbetet. Det är därför viktigt att hålla isär begreppen bruksort, landsbygd och glesbygd i analysen framöver. Behoven av infrastruktur ser olika ut t ex, välfärdens organisering ser olika ut och kan skilja sig även inom en region. Arbetslivet ser olika ut. Tilliten och känslan inför framtiden ser olika ut.

Intervjuerna ägde rum under våren 2021, pandemin gjorde dessvärre att intervjuerna tvingades genomföras på telefon och digitalt.

Så ser omständigheterna ut

Detta avsnitt strävar efter att framställa en generaliserande beskrivning av hur de berörda områdena ser ut och upplevs av de som bor där, i koppling till den politiska utvecklingen och tidigare forskning. Med generaliserande menas inte att ge efter för nedsättande förenklingar, utan

snarare att ta ansats mot att ge allmän tillämpning åt hur gemensamma mönster och företeelser beskrivs av de vi intervjuat. Det är en inte helt enkelt avvägning. En entydig, unison och generell beskrivning av hur omständigheterna ser ut och upplevs måste balanseras mot bruksortens och gles- och landsbygdens heterogenitet. Samtidigt ger de åtskilda intervjuerna vi genomfört, både på grund av varierande geografiska områden och varierande bakgrund bland intervjupersoner, i sig uttryck för den innevarande heterogeniteten.

Vänsterpartiets väljarstöd innehåller stora geografiska skillnader. Stödet i de tre storstäderna skiljer sig kraftigt från stödet i andra delar av landet. Vårt svagaste stöd finns inte i de allra mest glesbefolkade kommunerna, utan snarare i mellanstora kommuner eller mindre tätorter.

Demografiska förändringars koppling till arbete, välfärd och klass

*De senaste åren är avbefolkningen påtaglig. Dels i byn han bor i som gått från 350 till 40 personer, och i den närliggande tätorten Pajala som gått från 15 000 till 6 000 personer. När det var som flest människor i byn fanns även bensinmack, post, och de mesta av service vi behöver. Jag är 64 år men är en av de yngre i byn. Det finns förutsättningar att vända på den utvecklingen. Gruvan har kommit igång bra men det tar tid innan den ger effekt.... Att ha en centralort är viktig. Flesta människor tänker att antingen vill man flytta till centralorten där all service finns, eller så flyttar man nära sitt jobb. **Harry Rantakyro, Pajala kommun***

Det mest uppenbara problemet som erfars i pilotdistrikten är de demografiska förändringarna. Orter och bygder har större utflyttning än inflyttning. I mångt och mycket blir det en utgångspunkt i beskrivningen av problembilden. Det kan ge praktiska problem som brist på arbetskraft, främst inom sjukvården, men också mer känslomässiga uttryck genom en nedstämdhet av att ens egen ort eller bygd sakta förfaller och nedmonteras. Vad människor tror att avbefolkningen i grunden beror på skiljer sig i de olika pilotdistrikten. Det går inte, med våra intervjuer som grund, att enbart hänvisa till utlokalisering eller centralisering av produktion och förlorade av arbetsplatser som den enda, eller ens främsta, anledningen till att människor flyttar mot större städer. Vissa av pilotdistrikten beskrivs snarare som fall där brist på arbetskraft är ett problem. Detta beror givetvis på att förutsättningarna skiljer sig rent faktiskt.

Den tydligaste korrelationen som ändå finns mellan arbete och utflyttning enligt våra intervjupersoner är avsaknaden av flera typer av arbete. Även om industrin finns kvar i bruksorten eller gruvan är i drift i norr och ger arbetstillfällen, saknas många andra arbeten som krävs för att skapa ett starkt samhälle – framför allt inom välfärden. Det beskrivs i många fall genom att skolan, vårdcentralen, försäkringskassan, arbetsförmedlingen, polisen, posten, lokaltidningen etc. läggs ned och flyttar till en centralort. Det är samtidigt viktigt att inte hamna i ett alldeles för stort fokus på ”de som flyttar”. De som flyttar är oftare barn till akademiker som söker sig till studier. Risken med att fokusera på utflyttningen i sig är att folk som bor kvar känner sig ännu mindre viktiga och får än svårare att hitta en roll samhället kan bekräfta en i. Om inte ens politikerna i den egna kommunen vill veta vad den som faktiskt bor kvar där tycker utan med fräsiga kommunslogans locka tillbaka ”den rätta sortens medborgare” och tillställningar i

storstaden där de som flyttat lockas tillbaka till kommunen (detta görs mycket ofta).

Brist på personalförsörjning i välfärden och demografins konsekvenser på längre är givetvis reell.

Det leder in till Katalys rapport no. 48 ”Klassamhällets tystade röster och perifera platser” som binder samman demografiska trender och klass. Där beskrivs det att makten att påverka framtiden inte befinner sig i bruksorten eller landsbygden. För att nå en position av mer makt, och därigenom lämna en lägre klass, krävs det att flytta till en plats där det är möjligt. Den kulturella utvecklingen och samhällsberättelsen skapar framtidsdrömmar om staden, och framhåller reflektivt staden som den enda platsen där framtidsdrömmar kan förverkligas. Utöver att det främst är till staden klassresan går är det ett problem att de som inte gör en klassresa via utbildningen inte lyfts fram som viktiga i det moderna samhällsbygget. Våra intervjupersoner bekräftar detta fenomen och ser det rent praktiskt som att de ”naturliga” stegen i urbaniseringsnormen är att flytta till centralorten, sedan till en större stad och sist till en storstad. Många upplever sig som andra klassens medborgare.

Precis som Katalys rapport förklarar saknas en tydlig motberättelse som framskjuter bruksorten och landsbygdens roll i samhällsberättelsen. Under 1900-talet har vi sett hur folkhemmet som en politisk konstruktion framhåvt platser utanför städerna som betydande för samhället och dess utveckling. Arbetarklassen dominerade tidigare samhällsberättelsen så ser det inte längre ut. Det viktigt att inte enbart referera till samhällsberättelsen som något som kan ges enbart genom en viss typ av kommunikation; det måste även innefatta politisk förändring som ger materiella effekter, precis som folkhemmet. Problemet är dock att det inte får samma effekt att säga att Vänsterpartiet vill göra en sak, som att faktiskt göra det. Och idag är det få materiella förbättringar som de facto sker. Få saker har förbättrats under de senaste decennierna, så det är fullständigt rationellt av folk att inte tro att det skulle ske bara för att V säger att det vore bra. Man har hört pratet i valrörelserna och märker ingen skillnad oavsett regering, det blir neddragningar i äldreomsorgen trots den nya ”satsningen” som prånglas ut. Därför är den typ av agerande som V lyckades med gällande marknadshyror viktigt. Det handlar inte bara om frågan i sig, utan om att folk såg att det gick att säga en sak och sedan också göra det. Det förtroendekapitalet vi byggt upp som de som håller vad vi lovar, eller de som har makt att förändra måste vi upprätthålla. Det är mycket viktigare än exakt vilka frågor vi lyfter eller vilken fakta som står på valflygbladen. Folk går inte igång på vare sig teknikaliteter eller floskler. Att vara radikal, får inte samma effekt i programtext eller i valplattformens formuleringar, som att vi agerar och visar att vi rör hem det.

Märkbart genom våra intervjuer är att SD är de enda som kommit nära att hitta en motberättelse som tar bruksortens och landsbygdens sida, den bekräftar folks missnöje och ger en begriplig förklaring till varför det ser ut som det gör. Forskning visar att det också är den generella bilden. Att skapa hopp måste börja med att ge bekräftelse för det som folk upplever som problem. Annars blir det glättigt och människor får svårt att ta det till sig. Samtidigt kan exempelvis en ny grön industripolitik vara mer samlande och öka tilltron till framtiden om vi sätter frågan högt och

hittar rätt sätt att prata om den. Här finns en stor potential, genom status och erkännande snarare än allmänt positiva tilltal som kan uppfattas som floskler och plattityder. Att synliggöra en grupps problem, bekräfta deras upplevelse och leverera svar på frågan om varför problemet finns och vad som behöver göras är det viktigaste. En ny industripolitik som ger jobb och blir motorn i ekonomin skapar en känsla av modernitet och styrka. För det värsta man kan göra är att måla ut gruppen som svaga och i behov av hjälp. Det visar mängder av forskning att just denna grupp gör allt för att slippa en sådan stämpel. Därför funkar inte en profil för de utsatta.

”Jag tror att den viktigaste politiska frågan är det här med landsbygdsutveckling och känslan att vi hela tiden förlorar mer hela tiden, även fast vi skulle kunna utvecklas. Mindre förändringar har gjorts i skatteväxlings- och kostnadsutjämningsystem har gett en liten förbättring.... Man ser på landsbygden som tärande och bidragskrävande, men man borde vända på det visa att vi faktiskt förtjänar finansiering för våra grundläggande behov. Vi kanske borde uppmärksamma konflikten stad-landsbygd mycket tydligare. Varför ska våra resurser gå ned till en statskassa med alla våra naturresurser? Jag tror att det är V som borde ha rollen att förändra detta eftersom det är vi som pratat om solidarisk fördelning av medel och resurser. Om det är någon som kan se att det finns en klyfta mellan stad och land och att den förstärks i hur vi fördelar våraresurser, så är det vi. (C) pratar företagande, och visst det kan vara viktigt, men vi måste ha en stat som ser att hela landet ska ha samma möjligheter. Vi borde ta den bollen som faktiskt har den lösningen som skulle fungera för fler.”

Linda Jonsson, Pajala kommun

Diskussionen om arbete, välfärd och avbefolkning tar också avstamp i vikten av att ha en ekonomisk motor. En basindustri kan göra att många samlas i en bygd eller ort och att förutsättningarna för en positiv utveckling därför är goda. Samtidigt lyfter flera intervjupersoner att även om industrin är bra och viktig konkurrerar den om arbetskraft på ett sätt som kan gå ut över andra sektorer.

*Viktigast att folk får ett jobb, inte drömjobb, inte programledare. Industri och undersköterskor. Många som inte får ett jobb. Det är dom som behöver jobb. **Urban Östlund, Hagfors***

En del av de som stanna kvar men framförallt de som flytta in eller flyttat tillbaka, baserar generellt inte det valet på vilket arbete som kan erhållas, utan utgår istället från andra värden som vanligtvis inkluderar: lugn och trygghet, fritid, närhet till naturen eller kanske en nostalgisk känsla till bygden eller orten. Men att välja bort en arbetsmarknad i en större stad är främst en möjlighet för den med högre utbildning. Den som flyttar tillbaka har oftare en akademisk bakgrund än den som ”blir” kvar. De som bor på ren landsbygd kan samlas kring en stolthet över att vara någonting annat än staden, att ha något unikt som inte finns i storstäderna. Det blir en antiberättelse. Bruksorter är små städer, när dom avbefolkas förlorar man kanske inte främst apotek och matbutiker, du kan ofta få tillgång till det du behöver för att få vardagen att funka. Men bruksorten har generellt sett inte ett egenvärde gentemot centralorten, en antiberättelse där stoltheten över att ha något eget är därför inte lika enkel att bygga upp. Man är bara mindre och sämre än andra städer. Många orter med stora industriområden är heller ingen turistmagnet, det

är skillnad på öppna landskap och rykande pappersbruk. Istället har man bara förlorat känslan av att vara en del av det modernare samhällsbygget. Konflikten mellan stad och land har funnits länge, större bruksorter har egen landsbygd dit många av stadsborna aldrig åker. Att det är det just folk med kortare utbildning som oftare ”blir” kvar i bruksorter gör att möjligheten till ett arbete är avgörande för deras livssituation och självbild.

Legitimering av rasism

Legitimeringen av rasism är också något som oroar många av intervjupersonerna. Här går det rent uppenbart att inte undvika att nämna SD:s växande väljarbas på landsbygden och framför allt i bruksorter, där de är som starkast. Intervjupersonerna menar att det är många S-väljare som, dels utav missnöje mot Socialdemokraternas senaste decennier av misslyckade politik, dels utav att SD erbjuder enkla lösningar, väljer att lämna S för SD. Det skiftet har gått hand i hand med att rasism i samhället inte möter samma motstånd som det tidigare gjort. Istället har den så kallade ”vardagsrasismen” legitimerats i det offentliga rummet, på arbetsplatser, i fikarum, på skolor, i föreningar etc.

Vissa av våra intervjupersoner ser ett samband mellan att stora arbetsplatser med starka fackföreningar sinar bort och att rasistiska tongångar blir mer accepterat. Tidigare har det varit på arbetsplatsen och i facket som den ”politiska uppfostran” har skett. När dessa försvagats eller som i vissa bruksorter helt försvunnit, har vänsterpolitik inte lyckats fånga lika många människor varpå extremhögerens enkla lösningar varit attraktiva.

En uppenbar slutsats som ofta dras är därför att det är högerpolitik, oavsett om den bedrivits av Socialdemokraterna eller högern själva, som har öppnat upp vägen för rasismens och högerextremismens framfart i samhället och politiken.

Detta resonerar med vad som beskrivs av Olle Folke, Torsten Persson och Johanna Rickne i rapporten *Economic Losers and Political Winners: Swedens Radical Right*, som vi nämner i den teoretiska forskningsöversikten. De menar att SD:s väljare kommer från grupper som fått det sämre sedan 2006, i högre grad än i andra partier. Därför har de människor som värst drabbats av en försämrad inkomstfördelning och arbetsmarknad resulterat i att de blivit mer mottagliga för extremhögerens narrativ. Det är viktigare för att förstå partiets framgångar än ökad invandring.

Dom som blir kvar

I och med att de vi intervjuat lever i de områden denna rapport fokuserar på, finns en stark koppling till ens egen ort eller bygd. Ofta skildras platsen mycket romantisk och nostalgiskt kopplad till en dåtid när den stod på sin höjd. Även om många beskriver att platsen nu inte är vad den en gång var, uppstår en paradoxal känsla då det ju fortfarande är samma plats, med samma byggnader, samma natur, samma omgivning, och till viss del samma människor som en har växt upp med. Vad är det egentligen som har gått förlorat?

Den kraft och styrka som många känner en gång har funnits i bruksorten eller landsbygden upplevs fortfarande finnas kvar – även om den idag inte realiseras. Precis som nostalgi brukar vara innehåller det både negativa och positiva känslor och framtidsutsikter. Det negativa är

helt enkelt att trots den inneboende potential som finns lyckas inte orten eller bygden realisera det. Men det positiva bär med sig att det fortfarande finns en chans att orten eller bygden kan blomstra igen.

*Sammanhållningen är ändå stark i orterna – många som känner starkt för sin ort. Det är dock en skillnad mellan de som är ”arbetare” och de som flyttar för att plugga t.ex. En tvingas in i en urbanisering för vissa även om känslan för orten är stark. **Moa Strömkvist, Sandviken***

Samtidigt kan det vara förödande att vilja att det ska bli som det en gång varit. Vägarna framåt nås såklart genom att dra lärdom av vad som tidigare gjorts bra. Men precis som våra intervjupersoner påpekar handlar det främst om att ta rollen för att förändra, i det politiska landskap vi befinner oss i idag. Genom solidarisk fördelning av makt, medel och resurser mellan stad och land kan den övergripande bilden av bruksort, glesbygd och landsbygd förändras.

Så ser utmaningarna/problemen ut

Strukturomvandling och uppgivenhet

Fram tills helt nyligen var det länge sedan en rubrik i tidningen om industrisverige handlade om något som kunde inge hopp. De mest positiva besked var att nedskärningarna inte blev totala, att några jobb kunde räddas kvar. Även produktionstekniska satsningar har i många fall lett till nedskärningar i arbetskraft på pappersbruk och stålverk. Det som ökat har varit vinsten, värden som allt mer sällan syns till på de orter där industrierna varit de stora arbetsgivarna.

Nedskärningar i industrin har såklart också spillt över till välfärden. Skolbyggnader är ofta ännu äldre än den senaste utbyggnaden av industrin. Ett industrijobb ger många andra jobb i både välfärd och servicesektorer. På samma vis utmanas finansieringen av både välfärd och annan service när industrijobben försvinner. En bygd som inte kan behålla nödvändig service tappar såklart än mer i attraktivitet och utflyttningsspiralen är i gång.

Att skapa värde åt andra

Värdemässigt mår den svenska industrin fortfarande bra. Färre arbetare producerar allt större värden. Få industrier har lagts ner för att de varit olönsamma de senaste 40 åren, de flesta har stängt eller skurit ner som ett led i att aktieägarna ska tjäna mer pengar. Automatiseringen har varit en del. Satsningar och effektiviseringar på en ort har medfört nedläggning på många andra. I andra fall har bolagen t.o.m. erhållit stöd från EU för att flytta produktionen till annan ort inom unionen.

I många svenska brukssamhällen har också ägarna försvunnit. I takt med att ortens bruk blivit en del av en större koncern så är ägarna de första som försvinner. Sällan som ägare, men från orten. Allt fler koncerner har flyttat sina huvudkontor, sina chefer och toppjästemän från industrisverige till anonyma ägarbolag långt borta från golvet.

Tidigare har man kunnat se utvecklingen på chefernas tomter och garageuppfarter. Man har

morsat i butiken och sett vad som ska läggas på grillen i helgen. Ungarna kan ha gått i samma skola eller spelat i samma fotbollslag.

Nu sker de mötena mycket sällan i industrisverige. Cheferna har anpassat sig till livet i den välbärgade Stockholmsförorten. Den nya bilen behöver inte införskaffas med vetskapen om vad som sägs inne på verkstan i nästa vecka om chefens nya vrålåk. Den nya båten behöver inte dela brygga med vanliga förmän, ungarnas lärare eller någon som står vid masugnen. Helgens grillmiddag kommer inte inspekteras av fackbasen i kön på konsum. Det är i stället med de andra direktörerna som livsvillkoren jämförs.

Nere på bruket ser man inte längre chefen dagligen och kan inte samstämmigt muttra om hur det värde som jobbats ihop förvaltas av högsta ledningen. Även här förflyttas ramarna för jämförelser och konfliktytor. Den som vill något annat måste flytta. Många tänker att det blir för en stund, men den stunden blir ofta längre i takt med att jobben också flyttar efter till samma städer. Fackklubbar behåller oftast en hög organiseringsgrad bland de egna anställda, men när nya kollegor tas in från bemanningsföretag eller på olika korttidsanställningar slås ändå solidariteten i arbetslagen sönder. Varje rationalisering eller nedläggning av andra verksamheter på orten gör att oron för det egna jobbet ökar. Rädslan för arbetslösheten slår alltid ilskan över den senaste aktieutdelningen på bolagsstämman.

*Vänsterpartiet borde trumma på ännu mer om fördelningspolitik. Ta t.ex. Vattenfalls VD som tjänar 1 miljon i månaden. Om sånt borde Vänsterpartiet göra utspel om direkt. De sakerna bryr sig folk om och är lätta att vinna på. **Björn Larsson, Söderhamn***

De stora produktionvärdena i Sverige produceras alltså i dess bruksorter. Det är där malmen bryts och förädlas. Där skogen brukas och processas. Där sol, vind och vatten blir till energi och jorden till livsmedel. En större andel av värdet som skapas måste och få lov att konsumeras i samma delar av landet. Värden som idag spekuleras på världens börser eller omsätts i övervärderade paradvåningar eller villor i storstädernas utkanter behöver i stället bli till välfärd, service och guldkant i vardagen i de bruksmiljöer som fått stå tillbaka så länge många kan minnas.

Att vara någons turistattraktion

Den mest populära "landsbygdsstrategin" i Sverige de senaste decennierna har varit turismen. Från att vara motor i svensk industri till att vara någons "lantställe" eller "sommarnöje". Stora delar av Sverige ska inte finnas till för sig själv och sin befolkning utan som något att besöka några dagar, veckor eller i bästa fall månader per år. Alltid redo att tjäna när någon ropar.

Visst har svensk besöksnäring utvecklingspotential, något som inte minst blivit tydligt under den tid vi inte kunnat resa utomlands. Under årets alla årstider, men främst under sommaren och där vintern också är vinter. Så visst finns det potential, men knappast i närheten av den betydelse som industrin spelat och kan fortsätta spela för att hela Sverige verkligen ska leva, inte bara finnas till som ett exotiskt utflyktsmål.

För många har dock utvecklingen gått åt fel håll när sådant som gjort orten attraktiv att bo och verka i har försvunnit. Den lokala skidbacken stängs för att kommunen inte har råd att driva den affärsmässigt och inga privata intressenter finns. Nya regler för idrott på elitnivå har gjort att många orter inte haft möjlighet att anpassa sina anläggningar efter nya krav. Skogar och fiskevatten som varit tillgängliga för lokala jaktlag och fiskeklubbar har blivit till exklusiva nöjen mot dyr betalning.

Att lämnas av sina egna

Villkoren i industrisverige har sällan varit högst upp på den politiska dagordningen. Delvis för att de avgörande villkoren på många sätt varit hänvisade till arbetsmarknadens parter. Men också för att den politiska och mediala dagordningen sätts rätt långt från masugnarna. Att slåss om storstadsväljare är enklare och har också varit en mycket rörligare väljargrupp. På något decennium har det dock blivit tydligt att det som tidigare varit röd-röda fästen har skiftat. Först lämnade några för givet tagna den röda sidan för Moderaterna, för att sedan fortsätta ännu längre högerut.

Även många fackföreningar har förlorat sina starka positioner. Under år då kampen oftast har varit av defensiv art, försvara villkoren som utmanats av ägarna, så har också förlusterna kommit. De fastanställda har blivit färre, ”konsulterna” som egentligen är bemanningsanställda som gör samma jobb men aldrig blir en del av arbetarkollektivet på samma sätt, har blivit fler och tillfälliga.

Socialdemokraterna och facket har på många vis misslyckats med att föra industrisverige framåt. V har inte funnits på plats som alternativ. Arbetarrörelsen har inte kunnat kanalisera missnöjet utan har fått det riktat mot sig.

*Arbetsplatsen har förändrats mycket de senaste 30 åren. Det är en helt annan sak att komma innanför grindarna idag. Det är mycket svårare att komma in nuförtiden – det är färre arbetstillfällen idag och de kräver högre utbildningar. Facket är närvarande men många skulle vilja att facket skulle vara med i leda och fördela arbetet. Mycket gnäll på facket på arbetsplatsen. En stor andel SD:are och de har satt i system att hacka på facket. Men de flesta är nog medlemmar dock missnöjda. IF Metall skulle nog bra av att vara lite hårdare och inte lika samarbetsvilliga. **Tomas Ingvarsson, Järbo***

Frågor som splittrar upp

Välfärden upplevs vara på väg bort. Skolor slås ihop och läggs ner. Sjukhusen avlövas både på öppettider, tillgänglighet, bemanning och andra resurser. Infrastrukturen tillåts förfalla, hastigheterna sänks på vägarna i takt med att underhållet dras ner, mobiltäckningen brister fortfarande utanför samhället. A-kassan som funnits som trygghet i omställning har urvattnats till den grad att många vanliga industriarbetare knappast får ut hälften av sin tidigare inkomst vid arbetslöshet. En arbetsskada som leder till sjukskrivning kan få vem som helst att gå in i väggen när man fastnar i sjukförsäkringens kvarnhjul. När också arbetsförmedlingen, försäkringskassan,

polisen och andra delar av staten stänger sina lokala kontor så blir också centrumdöden monumental på många håll, och en del av ett välfärdssamhälle som flyttat någon annan stans.

Klimatdebatten sticker ut på ett särskilt sätt. Infrastruktur och subventioner för miljöbilar hamnar främst i storstäderna, miljonärernas nya Teslor får statliga bidrag medan bensin och dieselpriiserna stiger, det ger känslan av att storstädernas miljövänliga val betalas av landsbygdens befolkning. Stora parker med vindkraft byggs i rekordfart i skogar och på berg, men inte för lokala behov utan för att andra ska få miljövänlig el. Byggen som möjligen ger bygden några extra sålda luncher och uppkörda skogsvägar under en period, men sedan bara står där som ännu ett monument över en resurs som främst ska bidra till någon annans goda samvete. Nyttjanderättsfrågor, skogsbruket och strandskyddet är också frågor som framför allt lokalt på många håll blir stora frågor där känslan av att större samveten långt bort styr snarare än de lokala omständigheterna.

Klimatfrågan är viktig. För att lyckas handlar det om att det inte ska uppfattas som så självupppoffrande, inte vara så försakande. Bruksorterna upplever att man levt i försakelse sen 60-talet och i klimatfrågan uppfattas det som att "dom" ber oss om mer. Det är känsligare eftersom man redan känner att man offrat. Storstäderna har ju haft tillväxt hela vägen. Därför är det bra med den nya ekonomiska politiken som presenterats av Nooshi och Sandro, det är en nyckelfråga att man ger framtidstro, till exempel att man ändå säger tillväxt.

Anna Hammar, regionråd Värmland

Migrationsfrågorna har också fått en ökad betydelse. Dels på grund av det allmänna fokuset i samhällsdebatten, men också specifikt hur flyktingmottagandet hanterats. På många håll har campingbyar, turistanläggningar, tomma hyreshus och andra möjliga och omöjliga lokaler tagits i anspråk av mer eller mindre seriösa aktörer som skapade tillfälliga flyktingboenden runt om i landet. Många samhällen levde upp, men på många håll blev livet väl kortvarigt och mycket sällan har det lett till bestående utveckling. Såväl etablering som avetablering av flyktingboenden gjordes ovanför bygdens huvuden. Än en gång användes stora delar av Sverige som en resurs att tjäna snabba pengar på för någon annan.

Under en längre tid har också flertalet storstadskommuner löst den egna bristen på bostäder och välfärd genom att placera hemlösa eller personer med sociala problem i andra kommuner långt bort från den egna. På så vis lastas också såväl försörjningsstöd som behov av andra insatser succesivt över på den nya kommunen. En välbärgad storstadskommun kan sedan sänka kommunalskatten igen medan kommunen som nu står med ansvaret än en gång ska välja mellan nedskärningar eller skattehöjning. Den redan enorma klyftan mellan Sveriges rikaste och fattigaste kommuner vidgas ytterligare.

*Sen har vi ett HVB-hem här. Där kan man hamna av olika anledningar, men man har något problem som gör att man inte kan vara hemma i sin hemkommun. Då tycker man att de kan börja på gymnasiet när som helst. Vi lärare lägger då ned massa extraarbete utan ersättning och sedan när de funkar kallar socialtjänsten tillbaka dem till sin hemkommun. Sen räknas de som avhopp i statistiken här i gymnasiet, vilket är orättvist mot rektorer när nämnden frågar varför ni har så mycket avhopp. **Anita Eriksson, Söderhamn***

Slutligen så finns frågorna om lag och ordning. Dels utifrån den allmänna känslan av de problem som syns i medierna. Men också att det runt om i landet syns lika öppen droghandel som det man sett om på Efterlyst med följdfrågorna om när gängvåldet även ska komma i dess kölvatten. Detta i kombination med upplevelsen att samhället flyttat bort skapar otrygghet långt utanför Stockholms förorter.

Att hoppas på någon annat

När SD växte fram i Sydsverige så gjorde man det succesivt och ofta i samarbeten lokalt med etablerade lokala missnöjespartier. I bruksortssverige har utvecklingen i deras framväxt på många sätt gått betydligt snabbare och framför allt med en svag koppling till någon form av lokal verksamhet. Här är deras framgångar oftast helt beroende på nationella trender. Många kommunala uppdrag har varit obesatta och de som sitter där bidrar ofta med mycket lite till den lokala debatten. Detta är en av de frustrationer som finns kring hur de blev så stora på många bruksorter.

I bakgrunden finns såklart många av de faktorer som nämns här ovan. Ett politiskt missnöje som inte kunnat kanaliseras inom arbetarrörelsen utan snarare just vänts emot denna. Att svaren på missnöjet knappast formuleras av SD spelar mycket liten roll, protesten har precis som mycket annat röstande ganska snabbt gått över i slentrian och identifikationen med det nya partivalet stärks varje gång de ifrågasätts.

Bilden av Vänsterpartiet

Varför blev inte Vänsterpartiet det självklara alternativet när många säkra röster lämnade S? Det främsta svaret är nog att skillnaden mellan oss och S i mångas ögon varit marginell. Bilden av oss är oftast att vi är som S men mindre och renlärigare. Men också att vi är ett parti för och av kvinnliga akademiker i storstan, en bild som såklart delvis reproducerat sig själv. Även om det fortfarande finns många män på stålverk och pappersbruk som röstar vänster så blir deras stolthet i att stå upp för det svårare för varje ny rubrik som säger att deras arbetskamrater nu röstar på SD.

Många kan få en bild av ett elitistiskt parti – inte som ett ”folkligt” parti. Vi är inte med överallt på grund av att vi är för få. Annorlunda för S såklart som är med i allting. Vi anses lite för exklusiva och det är en fara. Vi måste vara där det spelar roll – där det inte är så många vänsterpartister från början utan kanske där SD:are finns t.ex.

Gunbritt Wallström, Söderhamn

Folks bild av V kommer av det man ser på teve eftersom lokalpolitikerna är så anonyma. Det finns inte lokaltidningar längre **Anders Nilsson, Filipstad**

Fokus på centralorterna

Vänsterpartiets framgångar har främst skett i storstäderna de senaste åren. Det märks såklart tydligast i de tre stora städerna, men även ute i landet så har fokus ofta varit på den regionala dragaren. I Karlstad, Örebro, Västerås, Gävle mfl har vi vuxit kraftigt mycket mer än i omgivande kommuner i länen, en tendens som förstärkts av sig själv när den satts i rullning. Här har det centrala fokuset på unga progressiva väljare fått utdelning i röststöd, men kanske främst när det kommer till styrka i organisationen. Trots att Jonas också besökt många mindre orter runt om i landet så har de stora effekterna oftast landat i de större städerna.

Lokala styrkor

På flera håll i bruksortssverige står vi ändå starka. Både av historia och politisk kreativitet så har vi fästen där Vänsterpartiet lyckas bra lokalt. På flera håll ser vi dock att trots starka framgångar i kommunvalen så ligger förtroendet för oss i riksdagsvalen betydligt lägre på samma orter och tveklöst finns det folk som röstar på V i kommunvalet och SD i riksdagsvalet. Här finns ändå en stor portion potential och inspiration för hur vi även på fler håll kan växa och vinna val även utanför storstäderna.

Ett bredare vi

Det behövs en ny politisk riktning som lyfter fram och utvecklar de värden som våra bruksorter bär, och inte minst de människor som lever där. Sverige har aldrig och kommer inte att utvecklas utan starka industrier, naturtillgångar och de orter och människor som bidrar med dessa värden. Att lyfta de delarna av det svenska samhället handlar om hela landets framtid – att ställa grupper mot varandra utifrån hemort eller livsstilsval är vad som satt både den politiska dagordningen och ekonomin ur balans och svaret måste därför vara att bygga en gemenskap där alla ska med - från ungarna på hyreshusens gårdar och baristorna i gallerian till svetsarna på verket och undersköterskorna i hemtjänsten. Det är vänsterpolitik – gemensamma, ekonomiska och strukturella satsningar – som kan ta oss dit. För att det ska ske behövs ett nytt sätt att vara vänster på tillsammans.

Arbetet i teamet visar att det finns ett tomrum i den politiska berättelsen om stad och land, svenska industriorter och livet utanför stadskärnorna. Oavsett alla de faktorer som lett till dagens läge är det otvetydigt att det saknas en positiv framtidsidé om dessa platser. Inte heller idén om en urbaniserad framtid är positiv i meningen att den erbjuder fria och trygga livsvillkor eftersom den kräver att vi deltar i en hetsjakt där marknadsiseringen villkorar viktiga frågor som barnens skolgång, boendet och arbetet. De berättelser som framförs av andra politiska partier, oavsett om de betonar urbana eller nationalkonservativa värden, leder mot exkludering och otrygga scenarion där risken att misslyckas skapar misstro och rädsla inför framtiden och gemenskapen.

Att fylla tomrummet med en positiv framtidsidé handlar om mycket mer än att göra motstånd mot utvecklingen och kräver att vi intar en ny roll, förändrar bilden av vårt parti och aktivt skapar ett hoppgivande och trovärdigt alternativ – ett nytt sätt att vara vänster på tillsammans.

Bruksortssverige i frontlinjen

Vänsterpartiets politik ska trygga de värden som gör människor stolta över sin ort och möter deras längtan efter att den ska utvecklas tillsammans med människorna som lever där. Dessa värden är såna som mobiliserar brett eftersom de kan delas av människor oavsett livsstilsval eller grupp tillhörighet och gör att gemenskap kan byggas kring annat. Det kan handla om fler jobb, att arbetsplatserna är trygga och utvecklande för orten, de anställda och landet. Det kan handla om att barn ska få en bra uppväxt genom bra lokala skolor och kultur- och fritidsliv. Det kan handla om närhet till naturen, lokal gemenskap eller småföretagande.

Vi driver vår egen agenda

Vår agenda och att vinna stöd för den ska sättas i första rummet. Andra partier har fått sätta villkoren både för Sveriges och bruksorternas utveckling såväl som för Vänsterpartiets agerande. Vår roll har satts av hur vi förhåller oss till Socialdemokraterna eller Sverigedemokraterna och vi har ägnat stor del av vårt arbete till att svara på dessa partier. Vare sig rollen som den lilla vänsterkraften som trycker på S eller som motsatsen till SD är framkomliga vägar till inflytande eller förtroende hos de vi vill nå. Vi ska istället ställa andra partier inför vår agenda, alltid betona vad vi vill och aldrig stanna vid motstånd mot eller recensioner av andras politik. Vi ska ägna mest tid åt att kommunicera med väljare och aktivt söka deras stöd för vår politik snarare än att argumentera mot andra partier.

Vi ska styra bilden av oss själva och bjuda in människor till att dela våra idéer och delta i vårt arbete. På grund av den roll vi tagit och fått i det politiska landskapet tillsammans med samhällets ökade fokus på identitetsmarkörer har många människor en bild av Vänsterpartiet som ett sammanhang där de inte passar in eller där deras upplevelser inte är relevanta och vårt politiska arbete blir i bästa fall ointressant. Att bilden av oss till viss del präglas av ”moderna” urbana markörer är ett särskilt stort problem i förhållande till grupper som bor utanför stadskärnorna, och att förändra den är en förutsättning för att vinna det breda stöd vi behöver för att genomföra vår politik. Vi ska aktivt motverka det som stöter bort människor, både genom att förmedla motsatt bild – alla välkomnas hos oss och många medlemmar och företrädare äter, klär sig och pratar som folk gör mest – och genom att skapa och förstärka andra sidor av bilden av oss. Vi upplevs redan idag som pålitliga och rättvisa och som att vi har integritet, dessutom kan vi framhäva att vi är bra på att lyssna, samarbeta och förvalta makt till exempel i kommunpolitiken.